

1. Vývoj ekonomické aktivity

Ve sledovaném období mezi lety 2002 až 2008 se plynule zvyšoval celkový počet obyvatel v České republice. Početní růst může být způsoben jednak rozdílem mezi počtem narozených a zemřelých tzv. přirozený přírůstek obyvatelstva, v druhém případě se jedná o tzv. migrační saldo dané rozdílem počtu osob přistěhovaných se do České republiky a počtu vystěhovaných se z České republiky.

V roce 2002 žilo na území České republiky 10 205 tis. obyvatel dle údajů VŠPS, v roce 2005 to bylo 10 229,3 tis. a v roce 2008 již 10 421,9 tis. obyvatel. Tento nárůst byl dán z větší části hlavně migračním saldem, neboť po celé období mezi lety 2002-2008 bylo migrační saldo významně kladné, přičemž v roce 2008 dosáhl tento přírůstek dokonce 72 tisíc obyvatel, v roce 2002 přitom činil migrační přírůstek pouze 12,3 tis. osob. Po celé období se na jednu stranu ročně zvyšovaly počty přistěhovaných do České republiky, na druhé straně se významně snižovaly počty vystěhovaných z České republiky. Významný pokles úrovně plodnosti v devadesátých letech minulého století pokračoval i na začátku tohoto tisíciletí, avšak během posledních let se již projevil trend, kdy ženy narozené v silné generaci sedmdesátých let začaly rodit děti odkládané z předchozích let. V roce 2006 v České republice po dlouhé době převážil počet narozených osob nad počtem zemřelých osob. Podobně jako v osmdesátých letech byl tento přírůstek nejvyšší v roce 2008, kdy činil necelých 15 tis. obyvatel.

Obyvatelstvo dle věkových skupin v ČR (2002-2008)

OBYVATELSTVO	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
v tis.							
Celkem	10 205,0	10 211,1	10 211,6	10 229,3	10 264,8	10 320,4	10 421,9
0 až 14 let	1 605,8	1 574,2	1 538,3	1 513,3	1 491,4	1 475,3	1 478,1
15 až 64 let	7 182,9	7 214,4	7 246,7	7 270,4	7 307,1	7 346,7	7 410,4
65 a více let	1 416,3	1 422,5	1 426,6	1 445,6	1 466,3	1 498,4	1 533,3
v %							
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 až 14 let	15,7	15,4	15,1	14,8	14,5	14,3	14,2
15 až 64 let	70,4	70,7	71,0	71,1	71,2	71,2	71,1
65 a více let	13,9	13,9	14,0	14,1	14,3	14,5	14,7

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

Ekonomický růst přinesl České republice status imigrační země. Ve spojení s růstem úrovně plodnosti a zlepšováním úmrtnostních podmínek v České republice se během let 2002 až 2008 zvyšoval počet obyvatel. V budoucnosti asi nelze předpokládat, že se daná intenzita růstu počtu obyvatelstva udrží. První údaje z roku 2009 již předvídají pokles počtu narozených osob a hospodářská krize zcela jistě ovlivní míru přistěhovalectví do České republiky.

I přes rostoucí počty narozených osob v posledních letech se během let 2002 až 2008 snižoval nejvíce podíl dětské složky (0-14 let), neboť stále převažoval vliv radikálního poklesu úrovně plodnosti na konci devadesátých let minulého století a na začátku nového tisíciletí. V kontrastu s tím se zvyšoval podíl osob ve věku 65 a více let, ale i podíl osob ve věku 15-64 let. Z pohledu trhu práce se jedná o krátkodobě pozitivní vývoj ve smyslu růstu počtu ekonomicky aktivních osob, v budoucnosti však lze předpokládat dle zveřejněných prognóz stárnutí pracovní síly a dramatický nárůst podílu osob ve věku 65 a více let. V roce 2008 činil podíl osob ve věku 65 a více let 14,7 %, což je o 0,8 procentního bodu více než v roce 2002, naopak v roce 2002 činil podíl dětské složky 15,7 %, v roce 2008 to bylo o 1,5 procentního bodu méně (14,2 %).

Období po roce 1989 se nese ve znamení postupného zvyšování úrovně dosaženého vzdělání. Výše dosaženého vzdělání se v současné době stává základním předpokladem pro získání kvalifikované a dobře placené práce. Česká republika byla vždy dominantní relativně vysokým zastoupením osob

se středním dosaženým vzděláním, opačně k tomu se Česká republika vyznačovala, ve srovnání se západní Evropou, nižším zastoupením osob s vysokoškolským vzděláním. Tento trend se již však v posledním desetiletí změnil. Otevření vysokých škol čím dál vyššímu počtu studentů a rozšíření bakalářského stupně vzdělání se promítlo na významném nárůstu počtu osob s dosaženým vysokoškolským vzděláním. Příznivě lze hodnotit i snižující se podíl osob s pouze dosaženým základním vzděláním.

Obyvatelstvo ve věku 15 let a více dle nejvyššího dosaženého vzdělání v ČR (2002-2008) - celkem

NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ (ISCED-97)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
v tis.							
Populace 15 let a více	8 599,1	8 636,9	8 673,3	8 716,0	8 773,4	8 845,0	8 943,8
Základní vzdělání (1,2)	1 898,8	1 831,8	1 797,6	1 33,5	1 685,9	1 675,1	1 662,3
Střední bez maturity (3c)	3 216,9	3 299,2	3 319,5	3 283,1	3 264,1	3 244,8	3 197,8
Střední s maturitou (3a,b, 4)	2 646,2	2 650,6	2 679,1	2 779,6	2 855,8	2 936,4	3 019,8
Vysokoškolské (5,6)	813,7	831,7	862,2	907,1	954,6	974,8	1 050,0
Bez vzdělání a nezjištěno (0)	23,4	23,5	14,9	12,8	13,0	13,9	14,0
v %							
Populace 15 let a více	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Základní vzdělání (1,2)	22,1	21,2	20,7	19,9	19,2	18,9	18,6
Střední bez maturity (3c)	37,4	38,2	38,3	37,7	37,2	36,7	35,8
Střední s maturitou (3a,b, 4)	30,8	30,7	30,9	31,9	32,6	33,2	33,8
Vysokoškolské (5,6)	9,5	9,6	9,9	10,4	10,9	11,0	11,7
Bez vzdělání a nezjištěno (0)	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

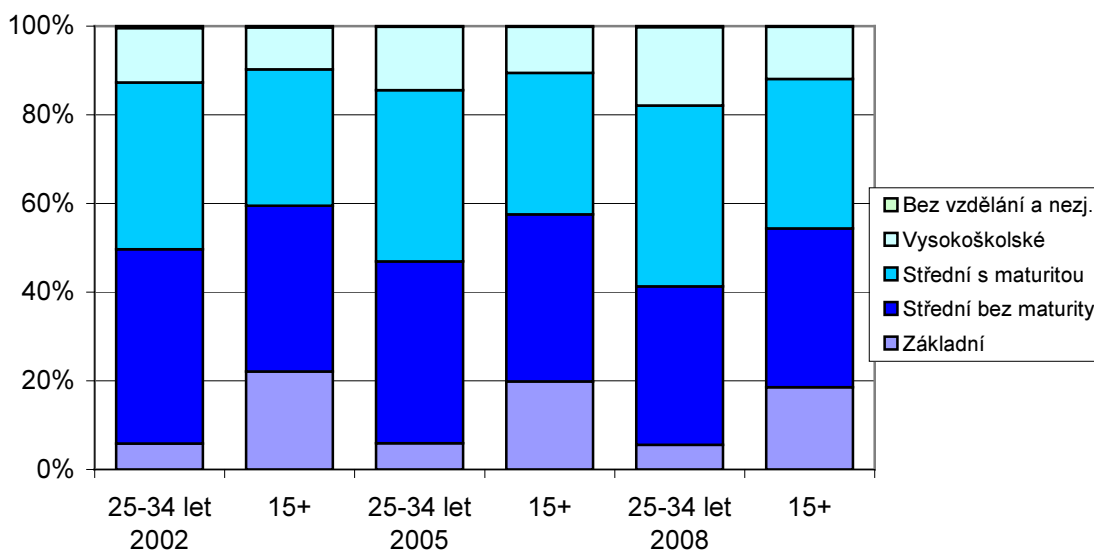
V roce 2002 činil podíl osob ve věku 15 a více let s dosaženým vysokoškolským vzděláním pouze 9,5 %, v roce 2008 to bylo již 11,7 %. Nepatrně se snížil podíl osob s dosaženým středním vzděláním bez maturity, a to z 37,4 % na 35,8 %, oproti tomu se zvýšil podíl osob s dosaženým středním vzděláním s maturitou. Nárůst mezi roky 2002 až 2008 činil 3 procentní body. Důraz na vzdělání, jako základního předpokladu uplatnění na trhu práce, se však především promítl na stále nižším počtu mladých lidí majících pouze ukončené základní vzdělání. V roce 2009 činil podíl osob s ukončeným základním vzděláním již 18,5 %, což je o 3,5 procentního bodu méně než v roce 2002.

Do těchto výsledků se ve velké míře promítá, že osoby ve starším věku si v drtivé většině případů již nezvyšují úroveň dosaženého vzdělání. Promítneme-li výsledky na populaci 15letých a starších, nelze získat detailní informace o změnách vzdělanosti především mladých lidí, kteří nedávno ukončili svoji účast ve formálním vzdělávání. Věkové vymezení na osoby ve věku 25-34 let z tohoto pohledu lépe vystihuje změny ve vývoji vzdělanostní struktury.

Takto definované věkové vymezení zcela jednoznačně ukazuje odlišnou vzdělanostní strukturu mladých lidí ve srovnání s celkovým počtem osob 15letých a starších. Nejmarkantněji je to vidět na velmi nízkém podílu osob s ukončeným základním vzděláním. Z výsledků za roky 2002 až 2008 je vidět, že základní zlom již nastal mimo toto období, neboť podíl osob ve věku 25-34 let s ukončeným základním vzděláním zůstal přibližně na stejné úrovni mezi 5 až 6 % po celé sledované období. Srovnáme-li ovšem s výsledky za populaci 15letých a starších dostaneme se ke zcela jiným hodnotám, neboť jak již bylo napsáno, v roce 2008 činil podíl osob s ukončeným základním vzděláním osob ve věku 15 let a více 18,5 %. Z dat 2002 až 2008 je vidět jednoznačná snaha alespoň o dosažení středního vzdělání s maturitou, což se ve výsledku projevilo na poklesu počtu osob ve věku 25-34 let s dosaženým středním vzděláním bez maturity. Pokles mezi roky 2002 až 2008 činil 8,1 procentního bodu. Na úkor středního vzdělání bez maturity se zvyšoval podíl osob ve věku 25-34 let s dosaženým středním vzděláním s maturitou a především s dosaženým vysokoškolským vzděláním.

U osob s dosaženým vysokoškolským vzděláním ve věku 25-34 let se jednalo o nárůst 5,4 procentního bodu mezi roky 2002 až 2008.

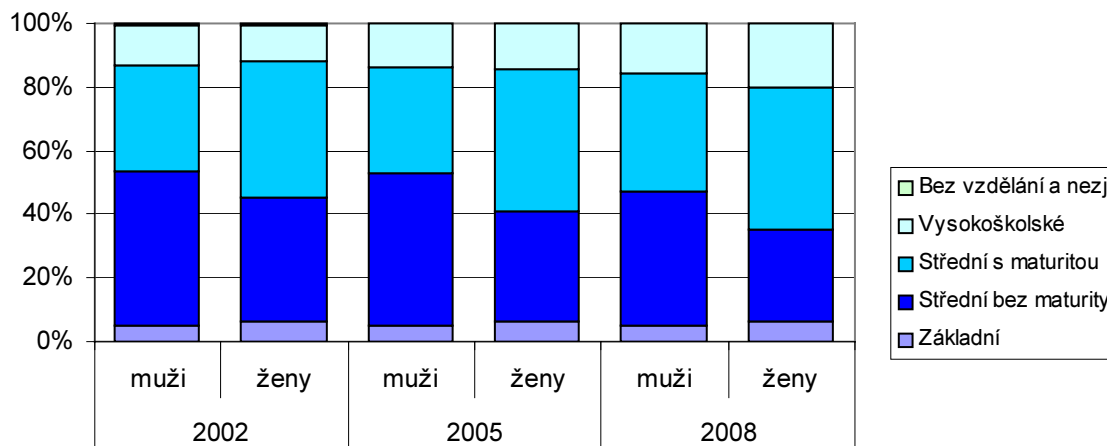
Graf 1.1 Obyvatelstvo dle věkových skupin podle nejvyššího dosaženého vzdělání v ČR (2002, 2005, 2008)

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

Významné rozdíly jsou patrné i v základním třídění dle pohlaví. Dle výsledků VŠPS z roku 2002 převažoval podíl mužů s dosaženým vysokoškolským vzděláním z celkového počtu všech mužů nad podílem žen s dosaženým vysokoškolským vzděláním. Tento závěr se dal vztáhnout nejenom obecně na populaci osob 15letých a starších, ale i na věkovou skupinu 25-34 let. Jedná se o tradiční model, kdy muž v první řadě zajišťuje příjmy pro domácnost a výše dosaženého vzdělání obecně zvyšuje možnosti uplatnění na trhu práce. Samozřejmě tento model postupem času ztrácí na intenzitě a s rostoucí emancipací společnosti i na pravdivosti, což se projevilo i tím, že mezi roky 2002 až 2008 se postavení žen a mužů zcela obrátilo. V roce 2008 již 19,7 % žen ve věku 25-34 let mělo nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské, podíl mužů s dosaženým vysokoškolským vzděláním činil pouze 15,7 %. Je vidět, že rozšíření možnosti vysokoškolského vzdělání využily především ženy. Co naopak charakterizuje muže, a to i ve věkové skupině 25-34 let, je stále relativně vysoký podíl mužů s dosaženým středním vzděláním bez maturity. I v roce 2008 činil podíl mužů s dosaženým středním vzděláním bez maturity ve věku 25-34 let 42,1 %, přitom u žen to bylo pouze 29 %.

Graf 1.2 Obyvatelstvo ve věku 25-34 let podle pohlaví a nejvyššího dosaženého vzdělání v ČR (2002, 2005, 2008)

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

Z pohledu podrobnější klasifikace dle oborů vzdělání dosaženého nejvyššího vzdělání (ISCED-97) se ukazuje „boom“ oborů humanitního zaměření. Tento růst je způsoben nízkým počtem absolventů v minulých letech, když v minulých dekádách byla poptávka především po absolventech technického zaměření. Například v roce 2002 mělo absolvovaný obor vzdělání Humanitní věda a umění 87,7 tis. osob ve věku 15 a více let, ale v roce 2008 narostl počet absolventů tohoto oboru více než dvojnásobně (182,6 tis.). Výrazný nárůst zaznamenaly i obory Přírodní věda, matematika a informatika (90,1 tis. v roce 2002, 148,0 tis. v roce 2008) či Společenské vědy, obchod a právo (1284,9 tis. v roce 2002, 1395,7 tis. v roce 2008). Naopak z důvodu růstu počtu osob s dosaženým vysokoškolským, ale i středoškolským vzděláním se specifickým zaměřením se v průběhu let 2002 až 2008 snížil počet osob majících vystudovaný obor vzdělání Obecné vzdělání. V roce 2002 mělo obor vzdělání Obecné vzdělání 2331,2 tis. osob starších 15 let, v roce 2008 již jen 2149,3 tis. osob. Nižší uplatnění v sektoru zemědělství se promítá i do klesajícího počtu osob s oborem vzdělání Zemědělství a veterinářství (436,5 tis. osob v roce 2002, 364,5 tis. osob v roce 2008).

Prvotně lze zkoumat trh práce z pohledu ekonomické aktivity osob 15letých a starších. Členění na osoby zaměstnané, nezaměstnané a ekonomicky neaktivní zohledňuje základní přístup, jak členit osoby podle jejich pracovního statusu. Jedná se sice o třídění jednoduché na první pohled, ale složité je vzhledem k metodickému vyčlenění jednotlivých kategorií ve VŠPS. VŠPS vychází z mezinárodní definice úřadu práce (ILO). **Zaměstnaní** jsou podle VŠPS všechny osoby 15leté a starší, které během referenčního týdne příslušely mezi placené zaměstnané nebo zaměstnané ve vlastním podniku. Pro účely zjišťování je pojem práce interpretován jako práce alespoň po dobu celé 1 hodiny v referenčním týdnu. **Nezaměstnaní** jsou osoby 15leté a starší, které ve sledovaném období nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připravené k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. Ekonomicky neaktivní byly osoby, které nesplňovaly podmínky zaměstnané či nezaměstnané osoby. V tomto kontextu se tedy jedná o zcela jiné pojetí než bylo například uplatněno ve sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001. Ve sčítání rozhodovalo zařazení samotného respondenta.

Pro účely analýzy trhu práce je nutné definovat ekonomicky aktivní obyvatelstvo jako součet počtu zaměstnaných a nezaměstnaných osob 15letých a starších. Demografické prognózy v dlouhodobém horizontu počítají se snižujícím se počtem ekonomicky aktivních osob z důvodu stárnutí obyvatelstva. Obecně se tento problém bude týkat celé Evropy, přičemž nejkritičtější se jeví situace na jihu Evropy (Španělsko, Itálie, Řecko), neboť tyto země se již dlouhodobě vyznačují velmi nízkou úrovní plodnosti a i velmi nízkou předpokládanou konečnou plodností generací žen narozených v sedmdesátých a osmdesátých letech.

Obyvatelstvo ve věku 15 let a více dle ekonomického postavení v ČR (2002-2008)

EKONOMICKÉ POSTAVENÍ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
v tis.							
Populace 15 let a více	8 599,1	8 636,9	8 673,3	8 716,0	8 773,4	8 845,0	8 943,8
Pracovní síla	5 139,1	5 132,3	5 132,5	5 174,2	5 199,4	5 198,3	5 232,3
Zaměstnaní v NH	4 764,9	4 733,2	4 706,6	4 764,0	4 828,1	4 922,0	5 002,5
Nezaměstnaní	374,1	399,1	425,9	410,2	371,3	276,3	229,8
Ekonomicky neaktivní	3 460,1	3 504,6	3 540,8	3 541,8	3 574,0	3 646,7	3 711,4
v %							
Populace 15 let a více	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pracovní síla	59,8	59,4	59,2	59,4	59,3	58,8	58,5
Zaměstnaní v NH	55,4	54,8	54,3	54,7	55,0	55,6	55,9
Nezaměstnaní	4,4	4,6	4,9	4,7	4,2	3,1	2,6
Ekonomicky neaktivní	40,2	40,6	40,8	40,6	40,7	41,2	41,5

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

V letech 2002 až 2008 nedocházelo k významným změnám z pohledu ekonomické aktivity v České republice. Rozdíl v podílu ekonomicky aktivních osob 15letých a starších během let 2002 a 2008 se

pohyboval v rozmezí nanejvýš jednoho a půl procentního bodu. Zatímco změny v počtu ekonomicky aktivních osob významně souvisí s demografickým vývojem obyvatelstva, jiná situace je pokud členíme ekonomicky aktivní obyvatelstvo na osoby zaměstnané a nezaměstnané. Ekonomický růst se promítl do rekordně nízké nezaměstnanosti v České republice ještě v roce 2008, kdy činil počet nezaměstnaných osob 15letých a starších 229,8 tis. osob, přičemž v roce 2004 byl počet nezaměstnaných roven 425,9 tis. osob. S ohledem i k celkovému růstu počtu obyvatelstva se od roku 2004 významně zvyšoval i počet zaměstnaných osob a v roce 2008 počet zaměstnaných osob 15letých a starších přesáhl hranici 5 miliónů osob. Ale již výsledky za první pololetí roku 2009 ukazují, že v tomto roce vzhledem k hospodářské krizi klesne počet zaměstnaných hluboko pod 5 miliónů a je otázkou, zda-li v dalších letech někdy k překonání této hranice opětovně dojde.

Vzhledem k tomu, že další kapitoly se podrobně věnují problematice zaměstnanosti a nezaměstnanosti, bude další část analýzy věnována především problematice ekonomické neaktivity. Ekonomicky neaktivní se ve VŠPS stává osoba, která nesplňuje podmínky pro splnění kritéria osoby zaměstnané či osoby nezaměstnané. VŠPS umožňuje nejenom získat celkový počet ekonomicky neaktivních osob, ale i konkrétní důvody ekonomické neaktivity. Jako nejvhodnější se jeví ukazatel obvyklého ekonomického postavení. Využitím jednotlivých kódů tohoto ukazatele ve VŠPS a podmínky, že osoba musí být ekonomicky neaktivní, lze získat základní přehled o ekonomické neaktivitě v České republice. Výhodou ukazatele Obvyklé ekonomické postavení je jeho hierarchičnost, kdy ekonomická neaktivita má přednost před ekonomickou aktivitou. V rámci pojetí ekonomické neaktivity ve VŠPS lze rozeznávat osoby na rodičovské dovolené, dále osoby v postavení student (učeň), starobní důchodce, invalidní důchodce, osoby v domácnosti, nezaměstnané osoby nesplňující definici ILO a osoby s jinými důvody ekonomické neaktivity.

Ekonomická neaktivita je na jedné straně charakteristická především pro osoby, které dosud nedosáhly dostačujícího věku a na druhé straně pro osoby, které již kvůli věku ukončily svoji pracovní aktivitu. Obecně osoby do věku 15 let nemohou být zaměstnány, z toho důvodu se děti do 14 let věku automaticky považují za osoby ekonomicky neaktivní. V kontextu šetření VŠPS se tudíž zjišťuje ekonomická aktivita pouze u osob 15letých a starších. U osob nad 65 let, vzhledem k možnosti odchodu do důchodu a jistoty pobírání určitého starobního či invalidního důchodu, převažuje ekonomická neaktivita nad ekonomickou aktivitou. Přesto ani ve vysokém věku nelze vyloučit, že určitá část této subpopulace bude nadále patřit mezi ekonomicky aktivní složku populace.

Starobní důchodci se, dle analýzy obvyklého postavení respondenta, podílejí na ekonomické neaktivitě z nejvyšší části. V roce 2002 činil jejich počet 1921,7 tis., v roce 2008 byl jejich počet ještě vyšší a to 1995,2 tis. osob. Vezmeme-li ovšem podíl starobních důchodců k celkovému počtu ekonomicky neaktivních osob, relativní význam se snížil a to z 55,5 % v roce 2002 na 53,8 % v roce 2008. Na první pohled se vzhledem k hrozbě stárnutí populace jedná o relativně příznivé číslo, ovšem v kontextu přicházejících změn se tento trend bude nepochybně měnit. K pouze nepatrnému vzestupu počtu starobních důchodců v letech 2002 až 2008 především přispěla postupně se zvyšující hranice odchodu do starobního důchodu.

K relativnímu poklesu počtu starobních důchodců na ekonomicky neaktivním obyvatelstvu především přispěl rostoucí počet osob odkládajících vstup na pracovní trh z důvodu delší doby studia. Zatímco v roce 2002 činil podíl studentů (učňů) ve věku 15 a více let 808,9 tis., v roce 2008 již 920,8 tis., relativní navýšení bylo z 23,4 % na 24,8 %. Na druhé straně radikální snížení úrovně plodnosti po roce 1993 bude přivádět na střední školy čím dál nižší počet studentů a tím se bude snižovat relativní význam podílu studentů (učňů) na ekonomické neaktivitě. Během sledovaného období se též zvýšil absolutní počet i relativní podíl invalidních důchodců, význam ostatních skupin nezaznamenal významných změn.

Ekonomicky neaktivní osoby ve věku 15 let a více podle jejich obvyklého ekonomického postavení v ČR (2002-2008)

OBVYKLÉ EKONOMICKÉ POSTAVENÍ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
v tis.							
Celkem	3 460,1	3 504,6	3 540,8	3 541,8	3 574,0	3 646,7	3 711,4
Na rodičovské dovolené	177,3	182,9	176,4	164,4	159,6	182,9	185,8
Student (učeň)	808,9	824,7	849,7	868,0	881,5	900,8	920,8
Starobní důchodce ^{*)}	1 921,7	1 912,2	1 925,6	1 930,4	1 949,0	1 991,6	1 995,2
Invalidní důchodce ^{**)}	303,9	330,3	340,7	339,4	338,2	325,1	354,1
V domácnosti	162,8	152,7	158,7	160,2	175,2	172,1	186,3
Nezaměstnaný (nesplňuje definici ILO)	54,4	68,8	61,4	56,5	51,0	52,4	48,8
Ostatní postavení	31,1	32,9	28,3	23,0	19,5	21,8	20,4
v %							
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Na rodičovské dovolené	5,1	5,2	5,0	4,6	4,5	5,0	5,0
Student (učeň)	23,4	23,5	24,0	24,5	24,7	24,7	24,8
Starobní důchodce ^{*)}	55,5	54,6	54,4	54,5	54,5	54,6	53,8
Invalidní důchodce ^{**)}	8,8	9,4	9,6	9,6	9,5	8,9	9,5
V domácnosti	4,7	4,4	4,5	4,5	4,9	4,7	5,0
Nezaměstnaný (nesplňuje definici ILO)	1,6	2,0	1,7	1,6	1,4	1,4	1,3
Ostatní postavení	0,9	0,9	0,8	0,6	0,5	0,6	0,6

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

*) včetně předčasných starobních důchodců

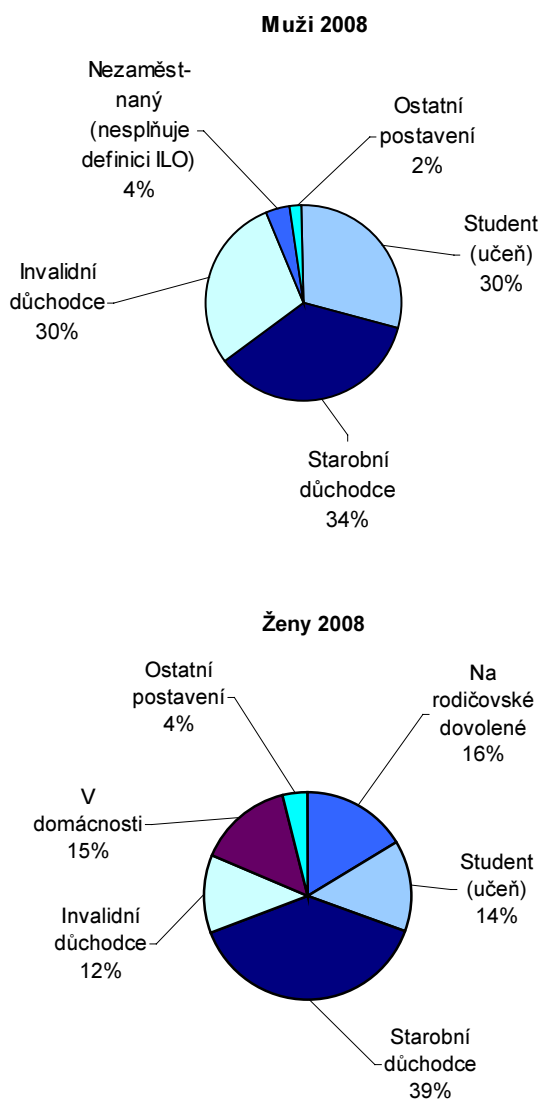
***) včetně částečně invalidních důchodců a osob trvale práce neschopných ze zdravotních důvodů

Věkové vymezení ekonomické neaktivity je zcela zásadní pro účely interpretace trhu práce. Obecně lze říci, že z věkového hlediska existuje ekonomická neaktivita víceméně vynucená věkem (děti a staří lidé) a věkem nevynucená. Věkové vymezení 20-64 let se snaží poukázat na důvody ekonomické neaktivity osob, kteří mají věkové předpoklady participace na trhu práce. Takto definované věkové vymezení snižuje především váhu starobních důchodců a prokazatelně ukazuje i odlišné tendence dle pohlaví.

Přese všechny společenské změny ve společnosti za poslední desetiletí zcela zůstalo zakořeněno pojetí výchovy dětí ve věku do 3 až 4 let především ženou. V pojetí trhu práce, žena po absolvování mateřské dovolené zůstává na rodičovské dovolené a muž na rodičovskou dovolenou nenastupuje. K tomuto jednoznačnému vývoji přispívá i v legislativním rámci neexistence tzv. částečné rodičovské dovolené a nízké rozšíření částečných úvazků. Po celé období 2002-2008 lze vzhledem k vysoké výběrové chybě u takto malých čísel pouze hrubě odhadnout skutečný počet mužů na rodičovské dovolené (kolem 1 tisíce osob). V roce 2008 uvedlo, že bylo na rodičovské dovolené 185,2 tis. žen, což bylo nejvíce za celé sledované období od roku 2002. Růst počtu žen na rodičovské dovolené, zvláště po roce 2004, byl způsoben především růstem celkové porodnosti v České republice. Tento údaj však nemusí odpovídat skutečnému počtu osob, které pobírají rodičovský příspěvek. Rodičovská dovolená se totiž výhradně vztahuje na osoby s formálním vztahem k zaměstnání, tj. na zaměstnance a členy produkčních družstev, které mají právně zajištěný návrat do svého zaměstnání.

Podobně jako v kontextu věku osob ve věku 15 a více let se zvyšoval význam počtu studentů (učňů) i ve věkové skupině 20-64 let, přičemž významnější nárůst byl zaznamenán u žen. Zatímco v roce 2002 činil podíl studentek (učnic) z celkového počtu ekonomicky neaktivních osob ve věku 20-64 let pouze 10,8 %, v roce 2008 to již bylo 14,2 %. Významný vzestup počtu studentů (učňů) byl však zaznamenán i u mužů. V roce 2002 činil podíl studentů (učňů) z celkového počtu ekonomicky neaktivních osob ve věku 20-64 let 24,1 %, v roce 2008 to bylo 29,5 %. Celkově ve věkové skupině 20-64 let významně převažoval počet ekonomicky neaktivních žen (2008 – 1137,4 tis.) nad počtem ekonomicky neaktivních mužů (2008 – 516,6 tis.), a to především z důvodu v průměru dřívějšího odchodu žen do starobního důchodu, ale i právě většího počtu žen, které zůstávají na rodičovské dovolené či v domácnosti.

Graf 1.3 Ekonomicky neaktivní osoby ve věku 20-64 let podle pohlaví a obvyklého ekonomického postavení v ČR (2008)

Zdroj: ČSÚ, VŠPS